

Uppväxtplatser och tillväxt

Under de två-tre första åren av livet stannar malen kvar i de långsamt rinnande vattnen eller kring åmynningarna. Efter två somrar är malen ungefär 20 cm lång och efter tre vanligen 30-35 cm. Först när den är ca 30 cm lång söker den sig ut i de öppna delarna av sjöarna. En mal, som hittades död, vägde 8 kg och var ca 10 år gammal.

En sommar gammal och 10 cm lång.

Foto: Mattias Persson, Länsstyrelsen i Kalmar

Föda

De nykläckta malynglen lever av djurplankton och andra smådjur. De växer snabbt och går efterhand som de blir större över till större födodjur, framförallt fisk, men även kräftor, grodor och fåglar.

Nattaktiv på sommaren, i dvala på vintern

Malen är huvudsakligen aktiv i mörker och anpassad för detta. Det lilla ögat tyder på att synen är dålig. Smak- och luktorgan är dock väl utvecklat och främst koncentrerat till de långa skäggtömmarna, som bidrar till att ge malen dess karakteristiska utseende.

Under den ljusa delen av dygnet gömmer sig malen vid botten vid sjunkna stockar, vid stenar, under trädrötter eller andra håligheter som de fickor som ibland finns under vass och annan vegetation.

Framför allt för de minsta malarna är det nödvändigt med dessa gömställen för att de inte ska bli uppätta av andra

fiskar eller fåglar. När temperaturen sjunker avtar livsprocesserna och malen slutar helt att äta. Vintern tillbringar den i ett dvalliknande tillstånd nedgrävd i bottenlammet.

De långa skäggtömmarna fungerar som smak/luktorgan.

Foto: Theodor Samuelsson, Länsstyrelsen i Kronoberg

Fiske efter mal är förbjudet.

Om mal fångas av misstag vid fiske efter andra arter skall den omedelbart släppas tillbaka i vattnet.

Eftersom malen är sällsynt och endast finns i få vatten är den klassad som utrotningshotad och fridlyst. Därför ska vi vårda och värna om den.

Mal Smålands landskaps- fisk

Mal fångad på bottenmete i Rio Ebro i Spanien 26 sept 2006. Malen väger 67 kg. Så här stora malar har inte setts i Möckeln, men det kan finnas stora malar även här.

Foto: Anders Kjellberg, Länsstyrelsen i Kalmar

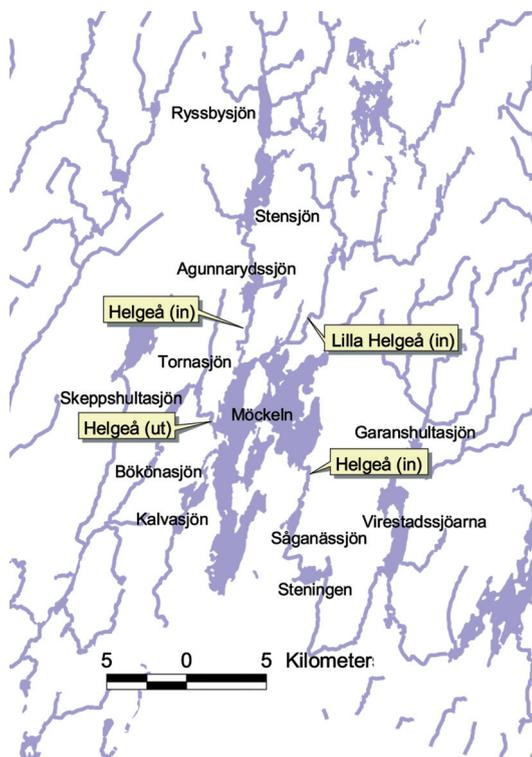
LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

Malen är Smålands landskapsfisk

I Småland finns de två största bestånden av mal, de största i Skandinavien. Det ena finns i Möckelnområdet i Kronobergs län och det andra i Emån i Kalmar län. Från att den tidigare har förekommit i ganska många vatten i södra Sverige finns den nu, förutom i nämnda vatten, bara kvar i Båven i Södermanland. Malar från Möckelnområdet och Emån har spridits och bildat bestånd i Helgeån i Skåne.

Utbredningsområde i Kronobergs län

Mal finns i Ryssbysjön, Stensjön, Agunnarydssjön, Möckeln, Tornasjön, Skeppshultasjön, Bökönasjön, Delarydsmagasinet och i Helgeån från Ryssbysjön till länsgränsen i söder. Malen fanns tidigare också i Helgeåns östliga gren ovan Diö, ända upp till Garanshultasjön men försvann därifrån i samband med sjösänkningarna som gjordes på 1930-talet. Fram till 1960-talet fångades här enstaka malar, men idag är malen troligen helt försvunnen. Från Femlingen finns inga uppgifter om förekomst av mal.

Malens utbredningsområde i Kronobergs län

Varför är den sällsynt?

Malen är en värmekrävande art. Den behöver hög sommartemperatur för att kunna växa och föröka sig. Därför lever den i södra Sverige, på sina nordligaste utposter av sitt utbredningsområde. Den saknas i nordligare delar av landet. Malen är vanlig i sydligare delar av Europa och Asien med högre temperatur.

Vet du att...

malen är en av världens största sötvattensfiskar. Den största mal som fångats i Sverige var 3,6 meter lång och vägde omkring 180 kg. Den fångades i Mälaren 1871. För Möckelnområdet finns det uppgifter om sex fångade malar med vikt på ungefär 40 kg under de senaste 200 åren - omkring år 1800, 1886, 1985, 1987, 1994 och 2005. Den som fångades 2005 var 195 cm lång - se bilden nedan. Den största fisken vägde 52 kg och togs i Möckeln 1994. Säkert har flera fiskar med vikter mellan 40 och 50 kilo fångats, men detta har inte dokumenterats. I södra Europa fångas varje år fiskar i 100-kilosklassen. Den största mal som någonsin fångats var 5 meter lång och vägde ungefär 300 kilo. Den togs i Dnjepr.

Mal fångad i Möckeln -05.
Foto: Gunnar Karlsson

Varför har bestånden minskat?

Malen har försvunnit från många vatten i Sverige. Det finns ingen enkel förklaring till varför. Här lever den, på grund av temperaturförhållanden, redan på gränsen för vad den tål. Den är känslig för andra förändringar i miljön som försämrar livsbetingelserna. Utdikningar och sjösänkningar som förstört lekplatser och uppväxtområden för de små malarna har haft stor betydelse. Kalla och korta somrar förökar den sig inte. Flera sådana somrar i rad bör tidvis ha försvagat bestånden. Undersökningen av betåndet 2005 och 2006 har visat att beståndet är större än man tidigare trott. Det beror på att dessa somrar varit varma, vilket gynnar malen.

Lek

Malen leker första gången då den väger ca 3 kg. I Möckelnområdet sker det i de lugnt flytande vattendragen Agunnarydsån, Helgeån nedströms Möckeln och i Lilla Helgeån. I övriga delar av världen förökar den sig även i sjöar, men det finns inga tecken på att det sker i Möckelnområdet. Leker sker när temperaturen i vattnet är minst 20 grader. Den sker under tät vegetation och buskage av sälg och vide som hänger ut över vattnet. För leken byggs ett enkelt bo och äggen fäster på vegetationen. Romkornen är 3 mm i diameter. En hona lägger ca 3000 ägg per kilo kroppsvikt. Äggen vaktas av hanen tills de kläcks efter 3-4 dagar.

Detta är malens viktigaste lekplatser. Det är nödvändigt att de inte förstörs om malen ska kunna leva vidare.